EIROPAS KOMISIJA

Briselē, 10.11.2010
COM(2010) 629 galīgā redakcija

ZAĻĀ GRĀMATA

ES attīstības politika iekļaujošas izaugsmes un ilgtspējīgas attīstības atbalstam

ES attīstības politikas ietekmes palielināšana

SATURS

1. Ievads ... 3
2. Ietekmīga attīstības politika ... 6
2.1. Ietekmīgas sadarbības īstenošana praksē ... 6
2.2. Izaugsme tautas attīstībai ... 7
2.3. Pārvaldības sekmēšana ... 7
2.4. Drošība un stabilitātes trūkums ... 8
2.5. Padarīt atbalsta koordināciju par realitāti ... 9
2.6. Attīstības politikas saskaņotība ... 10
2.7. Budžeta atbalsta ietekmes palielināšana ... 10
3. Attīstības politika kā iekļaujošas un ilgtspējīgas izaugsmes katalizators ... 11
3.1. Partnerības iekļaujošai izaugsmei ... 12
3.2. Veicināt reģionālo integrāciju; turpināt atbalstu tirdzniecības attīstībai ... 14
4. Ilgtspējīga attīstība — jauns virzītājspēks ... 15
4.1. Klimata pārmaiņas, bioloģiskā daudzveidība un attīstība ... 15
4.2. Enerģija un attīstība ... 17
5. Lauksaimniecība un nodrošinātība ar pārtiku ... 19
6. Secinājums ... 21

1. IEVADS

Attīstītās un jaunattīstības valstis 2000. gadā pieņēma Tūkstošgades attīstības mērķus (TAM) — 8 galvenos mērķus un tiem pakārtotus mērķus nabadzības samazināšanai līdz 2015. gadam. Kā nesen atzina pasaules valstu vadītāji Ģenerālās Asamblejas augstākā līmeņa plenārsēdē, kura no 2010. gada 20. līdz 22. septembrim notika Ņujorkā,— lai gan TAM un valstu aspektā progress nav viendabīgs, ir daudz panākts, un miljoniem cilvēku ir izkļuvuši no nabadzības.

Lai gan pēdējos desmit gados daudzviet pasaulē ir notikusi spēcīga ekonomikas izaugsme, vēl ir daudz darāmā, un daudzās jaunattīstības valstīs pastāv risks, ka tās varētu atpalikt atveseļošanās ziņā no pasaules ekonomikas un finanšu krīzes negatīvās ietekmes. Aptuveni 1,5 miljardi cilvēku joprojām dzīvo galējā nabadzībā (puse no tiem Subsahāras Āfrikā), bet sestā daļa pasaules iedzīvotāju nesaņem pietiekamu uzturu. Daudzās mazāk attīstītajās valstīs spēja pretoties pašreizējai ekonomikas krīzei bija vāja, un šo valstu IKP 2009. gadā kopumā samazinājās. Ļoti neliels progress TAM sasniegšanā tika panākts mātes un bērna mirstības samazināšanā, un bažas izraisa izglītības kvalitāte un izredzes piekļūt sanitārām iestādēm. Turklāt progress dažādos reģionos bija ļoti atšķirīgs, un dažos gadījumos plašākas iedzīvotāju masas nav sajutušas izaugsmes priekšrocības pat tādās valstīs, kur ekonomikas izaugsme bija spēcīga.

Attiecībā uz Eiropas Savienību (ES) un tās dalībvalstīm ir jāatzīmē, ka pēdējos desmit gados un jo īpaši, kopš 2005. gadā tika pieņemts Eiropas konsenss attīstības jomā[1], ES dubultojusi savu oficiālo attīstības palīdzību (OAP), uzlabojusi veikumu atbalsta piegādes ziņā, un dalībvalstis ir saliedējušas kopīgo politikas pieeju. Ir palielinājusies atbalsta efektivitāte[2], modernizēti partnerības un sadarbības nolīgumi, kā arī finanšu instrumenti, un ir ieviesti mehānismi, lai uzlabotu attīstības politikas saskaņotību[3]. Atzīstot, ka partnervalstu primārais pienākums ir definēt pašām savu attīstības stratēģiju, vienlaikus uzsverot labas pārvaldības svarīgo lomu, ES ir sākusi arvien vairāk virzīties no līdzekļu devēju un saņēmēju attiecībām uz partnerību[4], kas ietver uz līgumiem balstītu pieeju, kura pamatojas uz politisku dialogu un rezultātu sasaisti ar īpašām sadarbības programmām vai instrumentiem.

ES 2010. gadā pieņēma aktīvu nostāju attiecībā uz atbalstu TAM, tostarp no jauna apstiprināja kopīgo mērķi līdz 2015. gadam oficiālajai palīdzībai attīstības jomā veltīt 0,7 % no sava NKI. Tā joprojām ir pasaulē lielākā līdzekļu devēja. Tā ir radījusi reālas pārmaiņas miljoniem cilvēku visā pasaulē. Atzīstot, ka ir vajadzīgs turpmāks darbs, ES lepojas ar šiem sasniegumiem, jo Savienības palīdzība attīstības jomā joprojām ir jautājums par solidaritāti, apņēmību un savstarpējo ieinteresētību. Ar Lisabonas līgumu attīstības politika tika izvirzīta ES mērķu centrā, un tā 208. pantā noteikts, ka "Savienības politikai attīstības jomā galvenais mērķis ir nabadzības mazināšana un ilgākā laika posmā — tās izskaušana. Politikā, kas var iespaidot jaunattīstības valstis, Savienība ievēro mērķus, kas noteikti sadarbībai attīstības jomā."

---

1 http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:046:0001:0019:LV:PDF.

2 http://ec.europa.eu/development/how/aid_effectiveness_en.cfm.

3 http://ec.europa.eu/development/policies/policy_coherence_en.cfm.

4 Pēdējos gados ES ir noslēgusi dažādus partnerības nolīgumus, kas reglamentē tās attiecības ar jaunattīstības valstīm un jaunietekmes valstīm, piemēram, Āfrikas un ES stratēģisko partnerību, pārskatīto Kotonū nolīgumu ar ĀKK valstīm, ES stratēģiskās partnerības ar jaunietekmes un pārejas ekonomikas valstīm vai Vidusāzijas stratēģiju.

Palīdzībai attīstības jomā arī turpmāk būs vajadzīgas ilgtermiņa finansiālās saistības. Vairāku iemeslu dēļ ir ļoti svarīgi apliecināt tās nozīmi ES iedzīvotājiem, īpaši lai risinātu jautājumus, kas saistīti ar nabadzības mazināšanu un citām starptautiskām problēmām. Klimata pārmaiņas ir cieši saistītas ar attīstību, jo tās palielina vajadzību pēc palīdzības attīstības jomā un prasa vairāk pievērsties citiem svarīgiem jautājumiem, piemēram, piekļuvei enerģijai un energoapgādes drošībai, ūdens trūkumam un nodrošinātībai ar pārtiku. Palīdzībai attīstības jomā jārisina tādi jautājumi kā slikta vai vāja pārvaldība, kas nodrošina auglīgu augsni terorismam, pirātismam, cilvēku tirdzniecībai un noziedzībai; tai jānodrošina migrācijas plūsmu labāka pārvaldība, atbilstoši darba tirgus vajadzībām sekmējot legālo migrāciju, cīnoties pret nelegālo migrāciju un panākot, ka migrācija kalpo attīstībai; tai arī jāveicina ekonomiskā izaugsme jaunattīstības valstīs un jānodrošina to integrācija pasaules ekonomikā. Saskaņā ar šiem principiem, lai saņemtu Eiropas iedzīvotāju atbalstu sadarbībai attīstības jomā, stratēģiski svarīga ir izglītotība un informētība par attīstības jautājumiem.

Tādēļ, novērtējot progresu TAM sasniegšanā, kļūst skaidrs, ka pasaulē ir jādara vairāk, lai atbalstītu valstu centienus TAM īstenošanā — ne tikai attiecībā uz oficiālās attīstības palīdzības līmeni, bet arī uz to, kā atbalsts tiek piešķirts un izmantos, kas ir ne mazāk svarīgi. Turklāt ar atbalstu vien nekad nevarēs izraut no nabadzības miljoniem cilvēku. Attīstības palīdzības uzdevums ir ne tikai aizsargāt un uzlabot būtiskos pakalpojumus, tā var būt efektīva vienīgi tad, ja tiek novērsti cēloņi, kuri ir pamatā neapmierinošam progresam TAM mērķu sasniegšanā. Atbalsts nav panaceja, tā ir viena no vairākām finanšu plūsmām, kas paredzētas jaunattīstības valstīm. Ar tā palīdzību jācīnās pret nabadzības saknēm, nevis simptomiem, un galvenokārt jākalpo par katalizatoru, kas atraisa jaunattīstības valstu spējas radīt iekļaujošu izaugsmi, kas ļauj cilvēkiem dot ieguldījumu ekonomikas izaugsmē un gūt no tās labumu, un mobilizēt savus saimnieciskos, dabas un cilvēku resursus, lai atbalstītu nabadzības mazināšanas stratēģijas. Tādējādi kļūst arvien skaidrāks, ka TAM netiks sasniegti, ja nebūs arvien vairāk iekļaujošas izaugsmes. Jaunattīstības valstu iekšzemes kopprodukta pieaugums par 1 % var būt daudz efektīvāks nekā atbalsta palielināšana šīm valstīm. Tas var ievērojami uzlabot valstu spēju panākt nabadzības samazināšanu un daudzkārt palielināt nodarbinātības radīšanas un sociālās aizsardzības iespējas.

Tādēļ Eiropas pirmajai un galvenajai prioritātei arī turpmāk jābūt TAM sasniegšanai līdz 2015. gadam, un Eiropas konsensā attīstības jomā ir norādīti pamatprincipi turpmākai virzībai[5]. Nabadzības apkarošana pasaules mērogā ir viena no Eiropas pamatvērtībām, mērķiem un interesēm. Turklāt ir skaidri pierādījumi tam, ka virzoties uz šo mērķi ES līmenī, var iegūt lielāku pievienoto vērtību, īpaši nodrošinot starptautisku un saskaņotu ietekmi un klātbūtni visā pasaulē, piešķirot rīcībai mērogu un politisko nozīmi, kā arī īstenojot darba dalīšanu, kā rezultātā tiek panākta lielāka atbalsta efektivitāte gan ES, gan partnervalstīs.

Ņemot vērā pašreizējās problēmas, šīs Zaļās grāmatas mērķis ir sākt diskusiju par to, kā ES var vislabāk atbalstīt jaunattīstības valstu centienus paātrināt progresu ceļā uz TAM sasniegšanu un ka tā var ietekmēt jaunu iespēju rašanos nabadzības samazināšanai. Jautājumi tajā ir saistīti ar četriem galvenajiem mērķiem, kuri kopīgi jāīsteno ES un tās dalībvalstīm:

- **kā izveidot tādu attīstības politiku, kurā būtu liela ietekme ES**, lai katrs iztērētais euro dotu vislielāko pievienoto vērtību, lai tiktu nodrošināts vislabākais līdzsvars un vislabākie nosacījumi turpmākajām paaudzēm?

---

[5] Īpaši vispusīga pieeja nabadzības mazināšanai, atbildībai un darbības saskaņošanai ar partnervalstīm, koordinācijai un politikas saskaņotībai.

- **kā veicināt lielāku un iekļaujošāku izaugsmi jaunattīstības valstīs**, kura kalpotu par līdzekli nabadzības samazināšanai un nodrošinātu iespēju visiem sagādāt pienācīgus dzīves apstākļus un nākotnes perspektīvu?

- **kā sekmēt ilgtspējīgu attīstību kā progresa virzītājspēku?**

- **kā sasniegt ilgtspējīgus rezultātus lauksaimniecības jomā un nodrošinātībā ar pārtiku?**

Šo Zaļo grāmatu publicēs Komisijas tīmekļa vietnē (http://ec.europa.eu/yourvoice/). Apspriešana notiks no 15. novembra līdz 2011. gada 17. janvārim, un tajā var piedalīties visas ieinteresētās personas. Privātpersonas, organizācijas un valstis tiek aicinātas paust savu viedokli, sniedzot atbildes uz šajā dokumentā ietvertajiem jautājumiem un/vai vispārīgu piezīmju veidā par izvirzītajām problēmām. Īpaši gaidīsim ES partneru viedokli no jaunattīstības valstīm.

Saņemtie viedokļi tiks publicēti, iespējams, kopsavilkuma veidā, ja vien to autori neiebildīs pret savu personas datu publicēšanu, pamatojoties uz to, ka šāda publicēšana varētu kaitēt viņu likumīgajām interesēm. Tādā gadījumā viedokli var publicēt anonīmi. Pretējā gadījumā viedoklis netiks publicēts, kā arī tā saturs principā netiks ņemts vērā. Turklāt kopš 2008. gada jūnija, kad Eiropas pārredzamības iniciatīvas ietvaros tika izveidots Interešu pārstāvju (lobiju) reģistrs, organizācijas tiek aicinātas izmantot šo reģistru, lai informētu Eiropas Komisiju un sabiedrību kopumā par saviem mērķiem, finansējumu un struktūrām. Ja organizācijas nav reģistrējušās, Komisijas politika ir uzskatīt to viedokli par individuālu viedokli.

Viedokļi jānosūta uz DEV-GREENPAPER-EUDEVPOL@ec.europa.eu. Jautājumus par šo apspriešanu var nosūtīt uz to pašu pasta kastīti vai uz adresi *European Commission, DG Development, Unit A/1, Office SC-15 03/70, 1049 Brussels, Belgium*.

Šīs apspriešanas rezultāti tiks iekļauti Komisijas priekšlikumos attiecībā uz Eiropas attīstības politikas modernizāciju, ko paredzēts veikt 2011. gada otrajā pusgadā, kā arī citās politikas iniciatīvās attiecībā uz saistītām jomām.

2. IETEKMĪGA ATTĪSTĪBAS POLITIKA

Sadarbības ietekme ir atkarīga no virknes faktoru, kuri veido plašāku ES attīstības politikas struktūru, tostarp ekonomiskā situācija pasaulē, pašu partnervalstu politika, līdzekļu devēju politikas saskaņotība (tirdzniecības, lauksaimniecības, migrācijas, humānās palīdzības politikas, klimata pārmaiņu mazināšanas un citās jomās), un politiskais dialogs, kas norit, pirms tiek pieņemti lēmumi par atbalsta programmu veidošanu. Dažās valstīs ES politikas virzienu ārējai dimensijai ir lielāka ietekme uz attīstību nekā atbalstam.

Tomēr nepieciešamība pēc finansējuma, lai sasniegtu TAM, daudzkārt pārsniedz publiskos līdzekļus, kas šobrīd pieejami valsts līmenī jaunattīstības valstīs vai starptautiskā līmenī, izmantojot sadarbību attīstības jomā vai jaunattīstības valstu sadarbību, kura vēl tikai sāk veidoties. Turklāt pašreizējā ekonomiskajā un finansiālajā situācijā nepieciešamība pēc fiskālās konsolidācijas radīs arvien lielāku spiedienu uz līdzekļu devēju atbalsta budžetu. Nopietni jāapsver inovatīvi risinājumi. Tie ietver risinājumus, kas apsvērti diskusijā par inovatīviem finansēšanas avotiem[6], kuriem ir "ievērojams ienākumu palielināšanas potenciāls"[7], kā arī centienus palielināt oficiālās attīstības palīdzības pašreizējo plūsmu ietekmi.

Neapšaubāmi, ka Eiropas sniegtajam atbalstam ir jānodrošina liela pievienotā vērtība un ekonomiskais izdevīgums, un tas jāorientē uz jomām, kurās iespējams pieradīt nepārprotamu pievienoto vērtību. Vienkāršiem vārdiem runājot, tas nozīmē, ka ES visos attiecīgajos veidos un visās nozarēs ir jāapliecina, ka tās atbalsta programmas nodrošinās vislielāko ilgtermiņa ietekmi un tiks izmantotas kā galvenais instruments, lai sasniegtu un pārsniegtu TAM. Galvenokārt jāsāk ar četru pamatprasību izpildi: tautas attīstība un drošība kā priekšnoteikums jebkuras valsts attīstībai, izaugsme un sociālā integrācija, lai nodrošinātu ilgstošu ieinteresētību Tie visi ir vajadzīgi un savstarpēji papildinoši nosacījumi, un mums ir konsekventi jāstrādā pie to izpildes.

2.1. Ietekmīgas sadarbības īstenošana praksē

Iepriekš izklāstītos mērķus ir svarīgi atspoguļot visos programmu veidošanas un izdevumu cikla posmos, tādējādi ieguldot projektos, kur viens iztērētais euro — neatkarīgi no tā, vai tas piešķirts no attīstības palīdzības, klimata pārmaiņu apkarošanas finansējuma vai cita veida atbalsta budžeta — var nodrošināt sviras efektu un izaugsmi partnervalstī. ES un tās dalībvalstis varētu apsvērt noteiktu skaitu nosacījumu, kuriem jābūt izpildītiem programmās/projektos/atbalsta pasākumos attiecībā uz šādiem elementiem:

i) pievienotā vērtība;

ii) obligāta ES koordinācija, pirms tiek apstiprinātas dotācijas/programmas, piemēram, izveidojot Eiropas valstu stratēģijas dokumentus;

iii) pierādījumi par to, ka ierosinātās programmas/dotācijas/budžeta atbalsts radīs sviras efektu attiecībā uz reformām un pareizu politiku, no vienas puses, un uz citiem finansējuma avotiem (tostarp iesaistot privāto sektoru vai izmantojot vietējos fiskālos līdzekļus), no otras puses.

---

6 COM(2010) 549 un COM(2010) 700.

7 Padomes secinājumi par tūkstošgades attīstības mērķiem saistībā ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Augsta līmeņa plenārsēdi Ņujorkā un turpmāku rīcību – atbalsts tūkstošgades attīstības mērķu sasniegšanai līdz 2015. gadam, 11080/10, 2010. gada 14. jūnijs.

Turklāt, turpinoties fiskālajai konsolidācijai, arvien svarīgāka kļūst sasniegumu atbalsta jomā uzraudzība un vērtēšana un informēšana par tiem, jo uz atbalsta budžetu var tikt izdarīts arvien lielāks spiediens. Lielāka atbildība un ES ieguldījuma pamanāmība arī apliecina partneriem, ka tā pilda savas starptautiskās saistības. Tādēļ mums ir jāspēj pārliecinoši parādīt ES sasniegumus attīstības sadarbības jomā. Būs vajadzīgs papildu darbs, lai nostiprinātu uzraudzības un vērtēšanas sistēmas, kā arī pārskatu iesniegšanas prasības gan ES, gan tās partnervalstīs.

1.	*Kā ES un tās dalībvalstis attiecībā uz visām programmām/projektiem/atbalstu varētu izstrādāt vadošus norādījumus par programmu veidošanu un izdevumiem, kuros būtu ietverta prasība par dažu nosacījumu izpildi (pievienotā vērtība, koordinācija, ietekme)?*
2.	*Kāda ir pašreizējā paraugprakse ES un dalībvalstu līmenī, kuru varētu izmantot?*
3.	*Kā varētu pienācīgi apvienot atbalsta plūsmu daudzveidību (no publiskiem un privātiem avotiem, no dažādu politikas virzienu ārējās darbības budžetiem), izsekot tām un sniegt ziņojumus, lai panāktu maksimālu ietekmi, atbildību un pamanāmību?*

2.2. Izaugsme tautas attīstībai

Bez izglītotiem un veseliem iedzīvotājiem, kuri ir nodrošināti ar pārtiku, valsts nevar panākt izaugsmi un izkļūt no nabadzības. Ekonomiskajai izaugsmei ir jābūt sociāli iekļaujošai, lai nodrošinātu ilgtspējīgas attīstības priekšrocības; šā iemesla dēļ ir vajadzīga politikas virzienu saskaņotība un līdzsvars. Lai samazinātu nabadzību, sasniegtu TAM un veicinātu sociālo kohēziju, cilvēktiesību ievērošanu un mieru, ir ļoti svarīgi mazināt nevienlīdzību, radot ienākumus, tostarp aktīvu un pienācīgu nodarbinātību, nodrošinot dzimumu līdztiesību, sociālo aizsardzību, vispārīgu piekļuvi kvalitatīvai izglītībai un mācībām, vajadzībām atbilstošu augstākās izglītības sistēmu, kas spēj nodrošināt vajadzīgos cilvēkresursus, kā arī piekļuvi veselības aprūpes pakalpojumiem.

Tām ir jābūt un tās arī turpmāk būs ES un dalībvalstu prioritātes, īstenojot attīstības centienus vistrūcīgākajās valstīs.

Balstoties uz lielo pieredzi, kas gūta, sniedzot atbalstu humānajai un sociālajai attīstībai, un meklējot iespējas ārpus tradicionālajām ieguldījumu jomām, ES tagad var pārskatīt veidus, kā visaptverošā pieejā sociālajai politikai labāk integrēt orientāciju uz prasmēm, inovāciju, radošumu un uzņēmējdarbību un kā atbalstīt aktīva darba tirgus politiku, pienācīga darba nodrošināšanas programmu un efektīvu valsts sociālās aizsardzības sistēmu izstrādi.

4.	*Kā ES un tās dalībvalstis var vislabāk nodrošināt, ka atbalsts izglītībai un veselības aprūpei kļūst mērķtiecīgāks, palielinās tā ietekme un efektivitāte saistībā ar tautas attīstību un izaugsmi?*
5.	*Kā ES vajadzētu atbalstīt prasmju veidošanu partnervalstīs atbilstoši vietējo tirgu īpatnībām un vajadzībām, tostarp neformālajā ekonomikā? Kādu ieguldījumu šajā saistībā varētu dot ES vispārīgā pieeja migrācijai?*

2.3. Pārvaldības sekmēšana

Pieredze liecina, ka bez labas pārvaldības atbalsta programmu ietekme būs ļoti neliela un būs īpaši grūti nodrošināt ietekmīgu sadarbību. ES sadarbības stratēģiju neatņemama sastāvdaļa ir

demokrātiska pārvaldība, cilvēktiesību ievērošana, cīņa pret korupciju, tiesiskums un iestāžu un valsts veidošana.

Efektīvai pārvaldībai ir vajadzīga līdzekļu pareiza finanšu vadība un efektīvi preventīvie, kontroles un sankciju/kompensāciju mehānismi korupcijas un krāpšanas apkarošanai. Svarīga nozīme būs arī pārredzamības, atbildības un līdzdalības veicināšanai lēmumu pieņemšanā, īpaši izmantojot parlamenta, neatkarīgas tiesu sistēmas un revīzijas iestāžu lomu. Lai izveidotu uzņēmējdarbībai draudzīgu vidi, kurā tiek optimāli izmantoti vietējie resursi un piesaistīti vietējie un ārvalstu ieguldījumi, jāpievērš uzmanība arī valstu valdību regulatīvo spēju stiprināšanai apvienojumā ar mehānismiem, kas nodrošina, ka izaugsmes priekšrocības ir pieejamas visiem sabiedrības slāņiem. Šajā saistībā var būt vērtīga ES pieredze, kas gūta pārejas posmā. Svarīgi partneri ir arī pilsoniskās sabiedrības organizācijas. Politiskajā dialogā ar valstu iestādēm ES popularizē pilsoniskās sabiedrības organizācijām labvēlīgu standartu minimumu un mudina uz patiesu dialogu starp valsts un nevalstiskajiem dalībniekiem.

Pašreizējās ES pieejas galvenie principi ir partneru dialogs un stimuli rezultatīvu reformu īstenošanai. To īsteno, integrējot progresa rādītājus gan periodiskajos pārskatos par atbalsta piešķīrumiem, gan konkrētās programmās vai budžeta atbalstā. ES jau ir pārgājusi uz atbalsta programmu veidošanu, kas balstītas uz līgumiem un pieprasījumu, piemēram, izmantojot pārvaldības iniciatīvu[8] ar Āfrikas, Karību jūras reģiona un Klusā okeāna valstīm, TAM nolīgumu[9], un iekļaujot pārvaldības klauzulas ES partnerības nolīgumos ar AKK valstīm un Āzijas, Latīņamerikas valstīm un Eiropas kaimiņvalstīm. Lai nodrošinātu, ka reformas tiek labāk pieņemtas un iegūst leģitimitāti, ir svarīga pārvaldības sekmēšanas reģionālā dimensija.

Tomēr vienai no ES attīstības politikas prioritātēm arī turpmāk jābūt atbalsta kā katalizatora pastāvīgai izmantošanai, lai panāktu uzlabojumus pārvaldībā, kas ir attīstības partnerību neatņemama sastāvdaļa, un dažās partnervalstīs joprojām ir daudz darāmā. Līdz ar to rodas vairāki jautājumi par to, kā būtu vispareizāk rīkoties, izmantojot atbalstu pārvaldības sekmēšanai. Piemēram, lai gan *ex ante* ikgadējie valstu piešķīrumi nodrošina zināmu prognozējamību attiecībā uz jaunattīstības valstu finansējumu, ir vērts apsvērt pāreju uz jaunu pieeju, kas nodrošina stimulus reformām un iekšējo resursu izmantošanai.

6.	*Kā ES var pielāgot savu pieeju, instrumentus un rādītājus, lai atbalstītu reformas jaunattīstības valstīs/reģionos?*
7.	*Kā un kādā apjomā ES atbalsta piešķiršanas procesā — gan valstu, gan tematiskajās programmās — vajadzētu integrēt vairāk stimulu reformu veicināšanai?*
8.	*Kā ES vajadzētu sekmēt pareizu struktūru izveidi, lai novērtētu un uzraudzītu attīstības rezultātus saņēmējvalstīs?*

2.4. Drošība un stabilitātes trūkums

Atbalsts nekad nespēs nodrošināt cilvēkiem ilgtermiņa nākotni, ja nebūs miera un drošības, tiesiskuma, atbilstošu un prognozējamu tiesību aktu vai stabilu publisko finanšu. Šī atziņa ir nostiprināta gan Eiropas drošības stratēģijā, gan Eiropas konsensā attīstības jomā. Turklāt, lai nodrošinātu atbalsta efektivitāti, īstenojot labi koordinētu un rentablu pieeju ES un dalībvalstu

---

8 Īpaši skatīt Komisijas dienestu darba dokumentu "Atbalsts demokrātiskai pārvaldībai, izmantojot pārvaldības iniciatīvu: pārskats un virzība", SEC(2009) 58 galīgā redakcija, 19.11.2009.

9 http://ec.europa.eu/development/how/aid/mdg-contract_en.cfm.

līmenī, ļoti svarīga ir cieša saikne starp ES attīstības politikas darbību un ES ārējo rīcību plašākā mērogā. Jo īpaši tas attiecas uz nestabilām valstīm, pēckonflikta situācijām un valstīm, kurās dažādu faktoru apvienojums nodrošina auglīgu augsni tam, lai rastos sociālā vardarbība vai vardarbīgs ekstrēmisms, vai arī lai to atbalstītu.

Institucionālā struktūra, kas ES tika izveidota pēc Lisabonas līguma noslēgšanas, dod iespēju nodrošināt vispusīgāku un labāk saskaņotu Eiropas pieeju, lai novērstu konfliktu pamatcēloņus un atbalstītu partnervalstu centienus veidot leģitīmas un iekļaujošas valstis, kurās valda miers un demokrātija.

Izmantojot jauno Eiropas Ārējās darbības dienestu (EĀDD), sadarbībā ar attiecīgajiem Komisijas dienestiem ES konkrēti varētu apsvērt saskaņotu un vispusīgu ES politisko stratēģiju izveidi, kurās agrīnās brīdināšanas un preventīvās diplomātijas pasākumi būtu sasaistīti ar īstermiņa pasākumiem reaģēšanai krīzes situācijās (humāno, diplomātisko, civilo un militāro krīžu pārvarēšana) un ilgāka termiņa instrumentiem un politikas virzieniem (sadarbība attīstības jomā, tirdzniecība, vide un pielāgošanās klimata pārmaiņām nolūkā samazināt neaizsargātību pret dabas katastrofām, migrācija u. c.). Tajos varētu būt integrēta atbilstoša attīstības komponente, lai risinātu tādus jautājumus kā pārvaldība, valsts veidošana un citas reformas, kas saistītas ar attīstību un ir vajadzīgas, lai saglabātu mieru un stabilitāti un sekmētu cilvēktiesību ievērošanu.

Šajā saistībā, lai mazinātu krīžu riska valstu nestabilitāti, nostiprinātu to noturību un reālu pāreju no reaģēšanas ārkārtas situācijās uz atjaunošanu, ir svarīga saskaņotība un pienācīga saikne ar humānās palīdzības pasākumiem.

9.	*Kā, plānojot ieguldījumus attīstībā, ES būtu jārisina jautājums par saikni starp drošību un attīstību, īpaši nestabilās un konfliktu riska valstīs, liekot lielāku uzsvaru uz demokrātisku pārvaldību, cilvēktiesībām, tiesiskumu, taisnīgumu un drošības nozares reformu?*
10.	*Kā, plānojot ieguldījumus drošības jomā, ES varētu labāk koordinēt savu darbību ar attīstības pasākumiem?*
11.	*Kā pārejas un atjaunošanas situācijās ES var vislabāk atrisināt jautājumu par saikni starp neatliekamiem, rehabilitācijas un attīstības pasākumiem?*

2.5. Padarīt atbalsta koordināciju par realitāti

Atbalsta programmu efektīva koordinācija ir Savienības un tās dalībvalstu juridisks pienākums. Lisabonas līguma 210. pantā ir noteikts — "Lai sekmētu darbību savstarpēju papildināšanos un efektivitāti, Savienība un dalībvalstis koordinē savu politiku, kas paredz sadarbību attīstības jomā, un savstarpēji apspriež atbalsta programmas arī starptautiskās organizācijās un starptautiskās konferencēs." Atbalsta koordinācijas nozīmīgums ir nostiprināts Eiropas konsensā attīstības jomā, rīcības kodeksā[10] un darbības programmā[11], pamatojoties uz starptautisko atbalsta efektivitātes programmu (Parīzes deklarācija un Akras rīcības programma)[12].

---

10 Padomes secinājumi par "ES rīcības kodeksu par darba dalīšanu un attīstības sadarbības papildināmību un darbības sistēmu palīdzības efektivitātes jomā", dok. 9090/07, 15.5.2007.

11 ES rīcības kodekss par darba dalīšanu un attīstības sadarbības papildināmību un darbības sistēma palīdzības efektivitātes jomā.

12 http://www.oecd.org/dataoecd/58/16/41202012.pdf.

Tomēr līdz šim atbalsta patiesi efektīva koordinācija plānošanas posmā drīzāk ir bijusi izņēmums, nevis likums.

Koordinācijai ir jākļūst daudz sistemātiskākai un efektīvākai, kā to atzina Padome[13], kura aicināja Komisiju "*līdz 2011. gadam iesniegt Padomei priekšlikumu par pakāpenisku ES un valstu plānošanas ciklu laikposmu saskaņošanu attiecībā uz partnervalstīm un pamatojoties uz partnervalstu attīstības stratēģijām, un ņemot vērā viņu plānošanas ciklus*". Komisija plāno ierosināt šādu mehānismu 2011. gadā.

12.	*Kāds ir vispiemērotākais juridiskais un praktiskais veids un struktūra, lai padarītu par realitāti atbalsta efektivitāti un Eiropas valstu stratēģijas dokumentus? Kā vislabāk var nodrošināt Lisabonas līguma un Padomes 14. jūnija secinājumu praktisko ietekmi šajā saistībā?*

2.6. Attīstības politikas saskaņotība

Saskaņā ar Lisabonas līgumu[14] attīstības politikas saskaņotība ir likumīga prasība. Politikai tādās jomās kā tirdzniecība, zivsaimniecība, lauksaimniecība, migrācija vai klimats un enerģija, un ne tikai šajās, var būt milzīga ietekme uz nabadzīgāko valstu spēju samazināt nabadzību un nodrošināt izaugsmi.

"Divpadsmit punktus saturošā ES rīcības plānā Tūkstošgades attīstības mērķu atbalstam", ko Komisija publicēja 2010. gada 21. aprīlī[15], tā uzsvēra, ka "ES atbalsta TAM arī tādā veidā, ka citus politikas virzienus, kas nav saistīti ar atbalstu, tā padara atbilstošākus attīstības mērķiem. Pēdējo piecu gadu laikā ES šim nolūkam ir ieviesusi *ex ante* un *ex post* mehānismus, tostarp ietekmes novērtējumus, kuros tiek izskatīta politikas priekšlikumu ārējā ietekme. APS darba programmā ir noteikti konkrēti mērķi un progresa indikatori, lai nodrošinātu ES saistību izpildi APS jomā visos politikas virzienos, kas ietekmē šādus piecus pasaules līmeņa problēmjautājumus: tirdzniecība un finanses, klimata pārmaiņas, pārtikas nodrošinājums, migrācija un drošība". To izmanto kā instrumentu, lai palīdzētu pieņemt ES lēmumus par plašu jautājumu loku, kas ietekmē jaunattīstības valstis, īpaši tādus, kuru pieņemšanā iesaistīta Komisija, Padome un Parlaments un kuri attiecas ne tikai uz attīstības palīdzību.

Lai panāktu turpmāku progresu, viena no pieejām varētu būt proaktīvāk un agrākā jaunu iniciatīvu sagatavošanas posmā izmantot *PCD* darba programmu. Tādējādi ir vajadzīgs turpmāks darbs un apspriešana par to, kā šo apņemšanos padarīt par konkrētu rīcības programmu. Joprojām īpaši svarīgs uzdevums ir turpināt izstrādāt pašreizējo pieeju, lai novērtētu ES politikas konkrēto ietekmi uz attīstības mērķiem.

13.	*Kādus praktiskus un ar politiku saistītus pasākumus varētu veikt ES, lai uzlabotu attīstības politikas saskaņotību? Kā varētu novērtēt progresu un ietekmi?*

2.7. Budžeta atbalsta ietekmes palielināšana

Budžeta atbalsts ir viens no veidiem, kā īstenot atbalstu attīstībai, kas ietver finansiālā atbalsta sniegšanu saņēmējvalstu valsts kasēm. Pēdējos gados budžeta atbalsts (gan vispārīgais, gan

---

13 Padomes secinājumi par TAM, 2010. gada 14. jūnijs.

14 Līguma par Eiropas Savienības darbību 208. pants: "(..) Politikā, kas var iespaidot jaunattīstības valstis, Savienība ievēro mērķus, kas noteikti sadarbībai attīstības jomā."

15 http://ec.europa.eu/development/icenter/repository/COMM_COM_2010_0159_MDG_EN.PDF.

nozaru) ir kļuvis par svarīgu nosacījumu ES līmenī, lai atbalstītu pareizu ekonomikas un publisko finanšu politiku, kā arī partnervalstu reformu programmas. Komisija ir apņēmusies nodrošināt, ka budžeta atbalsts tiek izmantots selektīvi un tā, lai nodrošinātu pēc iespējas lielāku efektivitāti, iedarbīgumu un ietekmi.

Ņemot vērā, cik svarīgi ir nodrošināt visaptverošu pārskatu par šā svarīgā instrumenta izmantošanu, Komisija 2010. gada 19. oktobrī pieņēma Zaļo grāmatu "Trešām valstīm sniegtā ES budžeta atbalsta nākotne"[16]. Tās nolūks ir sarīkot plašu sabiedrisko apspriešanu, apkopot ieinteresēto personu viedokļus un faktus par to, kā, izmantojot gūtās mācības, turpmāk varētu uzlabot budžeta atbalsta izmantošanu gan Kopienas, gan dalībvalstu līmenī.

3. ATTĪSTĪBAS POLITIKA KĀ IEKĻAUJOŠAS UN ILGTSPĒJĪGAS IZAUGSMES KATALIZATORS

Atbalsta pamatmērķis ir būt par katalizatoru, lai atbalstītu partnervalstu izaugsmi un jo īpaši palīdzētu radīt vidi, kas ir labvēlīga ilgtspējīgai un iekļaujošai izaugsmei, ļaujot šīm valstīm izkļūt no nabadzības. Ekonomiskā izaugsme, ja tā ir sociāli iekļaujoša, rada daudz lielāku ietekmi uz nabadzības samazināšanu nekā pakāpenisks OAP pieaugums.

Izaugsmei labvēlīgu vidi ietekmē daudzi faktori, tostarp politiskā un makroekonomiskā stabilitāte, laba pārvaldība, drošība, cilvēktiesību ievērošana, stimulējoša regulatīvā un politiskā uzņēmējdarbības vide, kas spēj radīt produktīvu un pienācīgu nodarbinātību, labi izglītoti, veseli un radoši iedzīvotāji, nepietiekamu dabas resursu ilgtspējīga izmantošana, ekonomiskā infrastruktūra, darba pamatstandartu īstenošana un efektīva un izdevīga līdzdalība starptautiskajā tirdzniecībā.

Pašreizējo partnerību ietvaros ar jaunattīstības valstīm ES jau strādā visās šajās jomās. Tomēr ir jāapsver, kā vēl vairāk uzlabot tā ietekmi uz izaugsmi nevis kā mērķi pašu par sevi, bet kā līdzekli nabadzības izskaušanai.

Acīmredzami, jaunattīstības valstu spējas īstenot labu pārvaldību un politikas virzienus, kas veicina izaugsmi, ir ļoti atšķirīgas. Sadarbība, kas orientēta uz izaugsmi, būs piemērotāka valstīm, kuras pievēršas politikai, kas balstīta uz izaugsmi veicinošiem faktoriem un kurā ir paredzēta sociāli iekļaujoša izaugsme, bet valstīm, kurām visvairāk vajadzīga palīdzība, vai valstīm, kuras atrodas konflikta stadijā vai kurās situācija ir nestabila, jāturpina nodrošināt tradicionālos attīstības instrumentus. Valstu un reģionu diferenciācijas dēļ var rasties vajadzība pēc jaunas pieejas, lai labāk sadarbotos ar tām valstīm, kuras vēlas iesaistīties jauna veida partnerībās, vienlaikus pēc vajadzības turpinot atbalstīt valsts veidošanas, labas pārvaldības un nabadzības mazināšanas stratēģijas. No tā izriet, ka ir svarīgi, lai katrai valstij būtu piemērots politikas spektrs, kurā atzīti tās konkrētie uzdevumi, bet tajā pašā laikā ir jāstrādā partnerībā un jāievēro īpašumtiesības, orientējoties uz rezultātiem un nodrošinot savstarpēju atbildību.

Turklāt ES rīcībai ir jābūt labāk koordinētai un jāpievēršas jomām, kurās iespējams pievienot patiesu vērtību. Lisabonas līgums un ES kopējās ārpolitikas un drošības politikas jaunā institucionālā struktūra, kā arī jaunās kompetences, kas saistītas ar attīstības interešu jomām[17],

---

16 COM(2010) 586. http://ec.europa.eu/development/how/consultation/index.cfm?action=viewcons&id=5221.

17 Piemēram, ieguldījumi, migrācija.

paver iespējas stingrākai stratēģiskajai attīstības politikai efektīvākas ārējās darbības plašākā kontekstā.

Cenšoties sekmēt attīstības politiku kā iekļaujošas izaugsmes katalizatoru, īpaši svarīgi ir šādi jautājumi.

3.1. Partnerības iekļaujošai izaugsmei

Lai piesaistītu un saglabātu vietējos un ārvalstu ieguldījumus, ir vajadzīga prognozējama, pārredzama uz noteikumiem balstīta un nediskriminējoša uzņēmējdarbības vide apvienojumā ar ieguldījumiem ražošanas nozarē un tirgus iespējām. Tāpēc rodas jautājums, vai ES partnerībā ar jaunattīstības valstu atsevišķām vai reģionālajām grupām būtu jāapsver jaunas **kopīgas stratēģijas iekļaujošai izaugsmei**, iesaistot arī privātā sektora ieinteresētās personas — uzņēmumus, fondus, akadēmiskās aprindas, pilsoniskās sabiedrības organizācijas kopumā u. c. — visus, kas ir apņēmušies īstenot mērķi gūt izmērāmus panākumus jautājumos, kur tie var rīkoties kopīgi. Šīs kopīgās stratēģijas var izstrādāt pašreizējo formālo partnerības struktūru ietvaros, kas izveidotas starp ES un jaunattīstības valstu grupām, vai arī partnerībā ar atsevišķām valstīm.

Pateicoties to daudzveidīgajām pārstāvības, pakalpojumu sniegšanas un patstāvīgu līdzekļu devēju vai aizdevēju funkcijām, nevalstiskie dalībnieki nodrošina izpratni un pievienoto vērtību un ir viens no attīstības spēkiem un tās sastāvdaļa. Ar tiem ir jāuztur regulārs dialogs, līdzīgs tam, kādu uzsāka Komisija[18] ar mērķi panākt konsensu par turpmākajiem uzdevumiem un jomām, kurās visvairāk vajadzīgas pārmaiņas.

Šādas kopīgas stratēģijas var balstīt uz vairākām prioritātēm, gan ES, gan partnervalstīm vienojoties par skaidriem attiecīgajiem pienākumiem un rezultātiem, piemēram:

– veicināt un atbalstīt ienesīgus un ilgtspējīgus ieguldījumus — gan ārvalstu, gan vietējos — visnabadzīgākajās jaunattīstības valstīs, īpaši tajās, kuras nebauda priekšrocības, ko sniedz tirdzniecības pieaugums, un pašlaik nepiesaista lielas ieguldījumu plūsmas. Te jāmin tādas iespējas kā atbalsta izmantošana, lai sekmētu ieguldījumus palīginfrastruktūrā, kurus veic līdztekus privātiem ieguldījumiem (piemēram, lai produkciju nogādātu tirgū), un atbalsts projektiem, kuri rada noteiktu riska līmeni un kuriem tāpēc ir grūti piesaistīt privāto finansējumu, kā arī attiecīgā gadījumā atbalsts riska dalīšanas finansējuma veidā. Minētajiem ieguldījumiem jābūt mazāk vērstiem uz atbalstu pašreizējās rūpnieciskās darbības attīstībai, īpaši ieguves nozarēm, un vairāk jāorientējas uz pasākumiem ar lielāku pievienoto vērtību, īpaši uz pēcieguves nozarēm. To mērķim arī jābūt dot labumu pēc iespējas lielākam skaitam iedzīvotāju attiecīgajā valstī;

– lai atbalstītu vietējās lauksaimniecības, rūpniecības un pakalpojumu izaugsmi, ir ļoti svarīgi nodrošināt piekļuvi kapitālam un ienākumiem atbilstošiem kredītiem, īpaši mazajiem un vidējiem uzņēmumiem (MVU) un mikrouzņēmumiem, veicinot līdzsvaru starp atbalstu un citiem finanšu instrumentiem. Situācijās, kad piekļuve vietējam finansējumam ir apgrūtināta vai nav iespējama, ES varētu vairāk atbalstīt vietējās banku sistēmas un vietējo kapitāla tirgu pakāpenisku attīstību, ļaujot vietējiem vai ārvalstu ieguldītajiem iesaistīties darbībās, kurām ir skaidra ietekme uz attīstību un kurās tie pretējā

[18] *Strukturētais dialogs par pilsoniskās sabiedrības un vietējo varas iestāžu iesaisti attīstībā* tika uzsākts 2010. gada martā un beigsies 2011. gada maijā, https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/aidco/index.php/Structured_dialogue.

gadījumā neiesaistītos šīm darbībām piemītošo risku dēļ. To, piemēram, varētu panākt, izmantojot integrētu ES fondu vai mehānismu, ko kopīgi pārvalda ES iestādes un Eiropas attīstības bankas finanšu iestādes, stingri koordinētā veidā piedāvājot subsidētus aizdevumus un vajadzības gadījumā tehnisko un finansiālo atbalstu, kā arī riska dalīšanu, lai veicinātu privātus ieguldījumus jaunattīstības valstīs;

– tiesiskā un regulatīvā sistēma. Ļoti svarīgi ir tas, cik viegli ir izveidot jaunu uzņēmumu, īpaši MVU, vai vadīt jau esošu uzņēmumu, un kādas ir izmaksas. Tas attiecas ne tikai uz sākotnējām reģistrācijas formalitātēm, bet arī, piemēram, uz turpmākiem jautājumiem, kas saistīti ar nodokļu noteikumu ievērošanu, cīņu pret korupciju un kapitāla aizplūšanu no valsts un jautājumiem, kas saistīti ar atļaujām. Ar ES palīdzību — gan finansiālo, gan tehnisko — var atbalstīt reformas šajā jomā, balstoties uz saistībām un partnervalstu apņemšanos ieviest uzlabojumus. Tas ietver ieguldījumu aizsardzību, pārredzamas un atklātas uzņēmumu reģistrācijas un slēgšanas procedūras un uzticamus līgumu piemērošanas noteikumus par pieņemamu cenu. Pieaugošā starptautiskā pieprasījuma dēļ arvien svarīgāka kļūst to tiesību pārvaldība, kas saistītas ar dabas resursu, tostarp zemes, ūdens, izejvielu vai zivsaimniecības resursu, izmantošanu, pārvaldīšanu vai atsavināšanu. Tomēr progress šādos jautājumus lielā mērā ir atkarīgs no partnervalstu apņēmības.

– inovācija. Sadarbībai zinātnes un tehnoloģiju jomā un spēju veidošanā, kā arī ieguldījumiem zināšanās, inovācijā un jaunās tehnoloģijās var būt svarīga loma straujā un iekļaujošā izaugsmē un cilvēku izglābšanā no nabadzības. Viens no svarīgākajiem jaunattīstības valstu uzdevumiem ir apzināt un izpētīt jomas, kurās tām ir salīdzinošas priekšrocības, īpaši lai spētu konkurēt ar lielākām jaunietekmes valstīm. Tādējādi, lai vairotu ieguldījumu iespējas, ļoti svarīgi ir konkrētām valstīm paredzētie pasākumi tehnoloģijas attīstības un nodošanas veicināšanai, kurus var pārvērst dzīvotspējīgā uzņēmējdarbībā. Īpaša uzmanība jāpievērš arī kultūras un radošo nozaru potenciālās izaugsmes ietekmei uz daudzu jaunattīstības valstu vietējo ekonomiku. Nozīmīga loma inovācijas atbalstā var būt intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzībai un piemērošanai saskaņā ar starptautiskajām saistībām un ņemot vērā attīstības līmeni un vajadzības. Informācijas un komunikācijas tehnoloģijām var būt milzīgs un straujš pārveidošanas potenciāls visās sociālekonomiskajās jomās, un tās ir ļoti rentablas pakalpojumu sniegšanas ziņā tādās nozarēs kā veselības aprūpe, izglītība, enerģētika un vides pārvaldība, transporta sistēmas, valsts pārvalde vai tirdzniecība un finanšu pakalpojumi[19];

– pienācīgs darbs un sociālā aizsardzība. Lielāka nevienlīdzība krasi palēnina nabadzības samazināšanu, un tai ir ievērojama negatīva ietekme uz ekonomikas izaugsmi. Samazinot nevienlīdzību un atbalstot visslikākajā situācijā esošo iedzīvotāju daļu, sociālā aizsardzība veicina ieguldījumus cilvēkkapitālā, palielina ražīgumu, uzlabo sociālekonomisko stabilitāti un sekmē stabilu iestāžu veidošanu. Ir vajadzīga integrēta nodarbinātības un izaugsmes programma, kas orientēta uz prasmēm, ražīgumu un uzņēmējdarbībai labvēlīgu regulatīvo vidi. Piemēram, ES sadarbībā ar Latīņamerikas valstīm viens no galvenajiem mērķiem ir sociālā kohēzija, un tā tiek uzskatīta par iekļaujošas izaugsmes svarīgu elementu.

Ņemot vērā ANO Globālo līgumu un ESAO pamatnostādnes, visās minētajās jomās jānodrošina cilvēktiesību un sociālo un vides ilgtspējas standartu ievērošana, vai nu sekmējot

---

[19] Pateicoties ievērojamam tehnoloģiskajam progresam un tirgus attīstībai, šodien jaunattīstības valstīs lietošanā ir vairāk nekā 3 miljardi mobilo telefonu un desmitreiz vairāk interneta lietotāju nekā 2000. gadā.

nozaru līmeņa vienošanās vai noteikumus, piemēram, saskaņā ar ES mežu tiesību aktu piemērošanas, mežu pārvaldības un tirdzniecības[20] nolīgumiem, zivsaimniecības partnerattiecību nolīgumiem, Ieguves rūpniecības pārredzamības iniciatīvu[21] vai Kimberlijas procesu[22], vai arī sekmējot uzņēmumu sociālo atbildību[23] un pienākumus. Šīm iniciatīvām jāpapildina, nevis jāaizstāj valstu līmenī veiktie centieni uzlabot uzņēmējdarbības vidi un novērst regulatīvos un piemērošanas trūkumus.

14.	*Kā un kādā apjomā ES būtu jāsniedz atbalsts rūpniecības ieguldījumu projektiem jaunattīstības valstīs, un kā var panākt pareizo līdzsvaru starp jaunajām interesēm ieguves rūpniecībā / enerģētikā un pēcieguves un rūpniecības nozares veicināšanu?*
15.	*Kā ES var nodrošināt, lai atbalsts ekonomikas attīstībai garantētu priekšrocību taisnīgu sociālo iekļaušanu un sniegtu sociālo un ekonomisko tiesību labāku aizsardzību, tostarp darba pamatstandartu īstenošanu un uzņēmumu lielāku atbildību?*
16.	*Kādi pasākumi būtu jāveic un kā tos labāk diferencēt, lai atbalstītu jaunattīstības valstu centienus izveidot tādu saimniecisko vidi, kura varētu sekmēt uzņēmējdarbību, īpaši MVU?*
17.	*Kādus pasākumus vai struktūras varētu izstrādāt kopā ar partnervalstīm un Eiropas un starptautiskajām finanšu institūcijām, lai sniegtu finansiālu atbalstu un vajadzības gadījumā lētu finansējumu un finansiālas garantijas šādas izaugsmes atbalstam?*
18.	*Kādus instrumentus varētu izmantot ES, lai veicinātu radošumu, inovāciju un tehnoloģiju nodošanu un nodrošinātu to dzīvotspējīgu piemērošanu jaunattīstības valstīs?*

3.2. Veicināt reģionālo integrāciju; turpināt atbalstu tirdzniecības attīstībai

Veicināt reģionālo integrāciju

Eiropas Savienība guva panākumus miermīlīgas un partikušas sabiedrības veidošanā un Savienības ģeogrāfisko robežu paplašināšanā, pakāpeniski juridiski, ekonomiski, finansiāli, politiski un fiskāli integrējot savus tirgus. Tās pievēršanās transporta, telekomunikāciju un enerģētikas infrastruktūrai ļāva attīstīt tirdzniecību un nodrošināt izaugsmi. Tā ir secinājusi, ka izaugsme un attīstība sākas ar integrētu un aktīvu reģionālo tirgu.

Pasaulē, kura attīstās, tostarp Āfrikā, Dienvidaustrumu Āzijā un Austrumāzijā un Latīņamerikā, vērojams līdzīgs process, bet tas norit daudz agrākā attīstības posmā. Lielākā daļa Āfrikas tirdzniecības notiek ar valstīm ārpus Āfrikas, pastāv sadrumstalotība un reģionālo grupējumu pārklāšanās, kā arī ir nepietiekami infrastruktūras savienojumi starp reģionālo grupējumu dalībniekiem.

---

20 http://ec.europa.eu/environment/forests/flegt.htm.
21 http://eiti.org/.
22 http://www.kimberleyprocess.com/.
23 http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sustainable-business/corporate-social-responsibility/index_en.htm.

Tomēr pēdējos gados daudzos reģionos ir paātrinājies progress ceļā uz efektīvu reģionālo integrāciju. Minētais progress galvenokārt ir vērsts uz ekonomiskiem jautājumiem (jo sākotnēji ES orientējās uz ekonomisko integrāciju). Tomēr arī politiskajā arēnā attiecībā uz miera un drošības veidošanu un reģionālo starpniecību būtiska virzība nesen ir notikusi, piemēram, Āfrikas Savienībā.

19.	*Kā, izmantojot ES pieredzi, var nodrošināt to reģionu labāku informētību, kuri vēlas nostiprināt savu integrāciju?*

Turpināt atbalstu tirdzniecības attīstībai

Pieredze rāda, ka, lai pilnībā atraisītu jaunattīstības valstu ekonomisko potenciālu, tām ir secīgi jāīsteno dažādas vietējās reformas un starptautiski politikas pasākumi, kas pielāgoti to vajadzībām. Attīstība parasti ir saistīta ar preču un pakalpojumu tirdzniecības pakāpenisku liberalizāciju uzņēmējdarbībai labvēlīgā vidē, lai atvieglotu integrāciju pasaules ekonomikā un reģionālo integrāciju.

ES ir viens no jaunattīstības valstīm visatvērtākajiem tirgiem pasaulē. Kopā ar dalībvalstīm tā ir lielākā palīdzības sniedzēja tirdzniecībai, 2008. gadā sasniedzot visu laiku augstāko rādītāju 10,4 miljardu euro apmērā, kas kopš 2007. gada ir pieaugums par 3,4 miljardiem euro (48 %). Gadu gaitā ES ir izmantojusi tirdzniecības instrumentus, lai atbalstītu gan sociālo, gan ekonomisko labklājību jaunattīstības valstīs.

Tuvākajā nākotnē svarīgākie mērķi ir arī turpmāk nodrošināt saskaņotību starp ES tirdzniecības politiku un sadarbības mērķiem attīstības jomā, ar dažādām jaunattīstības valstīm noslēgt plašus sadarbības un tirdzniecības nolīgumus, kas ir labvēlīgi attīstībai, arī turpmāk nostiprināt tirdzniecības atbalsta pasākumus un to ietekmi uz vietas un pētīt sinerģiju starp valstu un reģionālajām tirdzniecības stratēģijām.

20.	*Ko varētu darīt, lai nodrošinātu lielāku saskaņotību starp ES tirdzniecības un attīstības politiku?*
21.	*Kā uzlabot atbalsta noteikumus tirdzniecībai, lai varētu maksimāli izmantot tā sviras potenciālu ilgtspējīgu ekonomisko pasākumu izvēršanai jaunattīstības valstīs un rezultātā panāktu turpmāku izaugsmi?*

4. ILGTSPĒJĪGA ATTĪSTĪBA — JAUNS VIRZĪTĀJSPĒKS

Paredzams, ka jaunattīstības valstis turpmākajos gadu desmitos būs viens no galvenajiem pasaules izaugsmes virzītājspēkiem gan ekonomiskajā, gan iedzīvotāju skaita ziņā. Paātrinātas un plašas izaugsmes nodrošināšana ir milzīgs pārbaudījums vides ilgtspējīguma un pielāgošanās klimata pārmaiņām un to radītās ietekmes mazināšanas ziņā, bet ir skaidrs, ka nepieciešamība risināt jautājumus, kas saistīti ar klimata pārmaiņām, nevar būt par iemeslu, lai mazinātu centienus izglābt no nabadzības pasaules trūcīgākos iedzīvotājus.

4.1. Klimata pārmaiņas, bioloģiskā daudzveidība un attīstība

Klimata pārmaiņas ir viena no šā gadsimta lielākajām problēmām, kura skar jaunattīstības valstis un visvairāk apdraud virzību uz TAM sasniegšanu. Lai izglābtu cilvēkus no nabadzības, būs jānodrošina, lai lielākam skaitam cilvēku būtu piekļuve enerģijai; tas radīs milzīgu enerģijas patēriņu, kas savukārt ietekmēs siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas

un vidi visā pasaulē. Tāpēc gan mūsu attīstības politikas, gan klimata pārmaiņu politikas uzmanības centrā ir jābūt ilgtspējīgai attīstībai, lai nodrošinātu, ka rīcība klimata pārmaiņu apkarošanā vairo pasaules nabadzīgāko iedzīvotāju izaugsmes potenciālu, nevis apdraud to.

Attīstība, kas balstīta uz ilgtspējīgu ekonomiku, varētu nodrošināt pasaules jaunattīstības valstīm daudzas izaugsmes iespējas. Visefektīvākais veids, kā to sasniegt, ir iestrādāt attīstības politikā klimata pārmaiņu jautājumus. Ļoti svarīga ir stratēģiska pieeja, ar kuru samazina klimata pārmaiņu radītos riskus, apvienojot šo pārmaiņu seku mazināšanu, pielāgošanos tām un katastrofu riska mazināšanas un novēršanas pasākumus, un iniciatīvas, kurās apvienota attīstība, kas rada zemu oglekļa emisiju līmeni, ar noturīgu stratēģisko plānošanu, nodrošinās daudzējādus ieguvumus jaunattīstības valstīs [24].

Lai panāktu ilgtspējīgu attīstību, ir vajadzīgas stratēģijas, ar kurām tiek risināti ekonomiskie, sociālie un vides jautājumi. No vides viedokļa ilgtspējīgums jāattiecina uz dabas resursu, īpaši zemes, ūdens, mežu un bioloģiskās daudzveidības, izmantošanu un pārvaldību. Lai nodrošinātu attīstības ilgtspējīgumu, ļoti svarīgi būs integrēt pielāgošanās prioritātes un virzīties uz attīstību ar zemu oglekļa dioksīda līmeni.

Jaunattīstības valstu ekonomika ir ļoti atkarīga no tādu dabas resursu izmantošanas kā lauksaimniecība un izejvielas. Tajā pašā laikā arvien plašāk tiek atzīts, ka ekosistēmām, piemēram, mežiem un mitrājiem, ir svarīga loma kā ekonomiskiem ražošanas līdzekļiem, kuri rada izdevīgu preču un pakalpojumu plūsmas. Tāpēc ir svarīgi saprast, cik lielā mērā uzņēmumi var būt atkarīgi no bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu pakalpojumiem, un pilnībā ņemt vērā ietekmi, kāda var būt bioloģiskās daudzveidības zaudēšanai uz jaunu produktu, jaunu darbavietu un jaunu tehnoloģiju attīstību. Pētījums "Ekosistēmu un bioloģiskās daudzveidības ekonomika (*TEEB*)" radīja izpratni par šo problēmu, piešķirot ekonomisku vērtību plašam pakalpojumu klāstam, ko nodrošina daba un kuram saskaņā ar tradicionālajiem ekonomikas modeļiem iepriekš nebija cenas.

Tādu dabīgu ekosistēmu pārvaldīšana kā oglekli absorbējošas sistēmas un pielāgošanās resursi arvien vairāk tiek atzīta par vajadzīgu, efektīvu un salīdzinoši rentablu risinājumu klimata jomā. Lai samazinātu siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas, ko rada izmaiņas zemes izmantojumā, un lai saglabātu ekosistēmas pakalpojumus, kas ir svarīgi, lai pielāgotos klimata pārmaiņām, ir vajadzīgas dažādas zemes izmantošanas pārvaldības stratēģijas. Aizsargātiem apgabaliem jo īpaši ir būtiska loma valstu pasākumu izstrādē, lai mazinātu klimata pārmaiņu radītās sekas un pielāgotos tām, un tāpēc ir ļoti svarīgi palielināt aizsardzību, kas piešķirta šādiem apgabaliem, kā arī to vispārīgo izplatību un pārvaldību.

Klimata apsvērumu iestrādei un integrācijai attīstības politikā būs finansiāli aspekti. Kopenhāgenas konferencē ES 2010.-2012. gadam atvēlēja tūlītēju finansējumu 7,2 miljardu euro apmērā ietekmes mazināšanas un pielāgošanās pasākumiem, tostarp katastrofu riska mazināšanas un novēršanas pasākumiem valstīs, kurās pastāv katastrofu risks. Attīstības valstis arī apņēmās īstenot mērķi līdz 2020. gadam no dažādiem, tostarp alternatīviem, avotiem kopīgi piešķirt 100 miljardus ASV dolāru gadā ar nosacījumu, ka jaunattīstības valstis veiks būtiskus seku mazināšanas pasākumus un nodrošinās pārredzamību attiecībā uz siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijām. Ar piešķīrumu, kur līdzsvaroti sadalīts finansējums pasākumiem, lai pielāgotos klimata pārmaiņām un mazinātu to ietekmi, varētu palielināt jaunattīstības valstu noturību pret klimata pārmaiņām un atbalstīt pāreju uz attīstību

---

[24] Kā uzsvērts 2010. gada progresa ziņojumā par Āfriku, Āfrikas valstīm savās attīstības stratēģijās ir obligāti jāsamazina klimata pārmaiņu radītie riski.

ar zemu oglekļa dioksīda līmeni[25]. Lai gan pielāgošanās pasākumus arī turpmāk galvenokārt finansēs no dotācijām un to mērķis pirmajā posmā būs palīdzēt jaunattīstības valstīm izstrādāt valstu pielāgošanās rīcības plānus, seku mazināšanas pasākumiem būs jāizmanto koncesiju aizdevumi un privātā sektora līdzfinansējums. Tādējādi finansējumam klimata un attīstības jomā ir jābūt vērstam uz to, lai visos sabiedrības līmeņos nostiprinātu spējas piesaistīt ieguldījumus tehnoloģijās ar zemu oglekļa emisiju līmeni un zemes ilgtspējīgas izmantošanas praksē. Nagojas konferencē 2010. gada oktobrī visas puses, kas piedalās Konvencijā par bioloģisko daudzveidību, vienojās par to, ka ir jāmobilizē resursi bioloģiskās daudzveidības atbalstam, īpaši lai palīdzētu jaunattīstības valstīm īstenot jauno stratēģisko 10 gadu plānu, ko pieņēma minētajā konferencē.

22.	*Ņemot vērā ciešās saiknes starp klimata pārmaiņām, bioloģisko daudzveidību un attīstību, kā arī jaunās iespējas, ko piedāvā klimata pārmaiņu apkarošanas finansējums un tirgi, kā ES attīstības politika varētu nostiprināt pielāgošanos klimata pārmaiņām un katastrofu riska mazināšanu, lai panāktu, ka ekonomikas ir noturīgākas pret klimata pārmaiņām un ilgtspējīgākas, kā arī nodrošinātu mežu un bioloģiskās daudzveidības aizsardzību?*

4.2. Enerģija un attīstība

Starp daudzajiem ilgtspējīgas attīstības uzdevumiem svarīgs jautājums ir ilgtspējīga enerģija visiem iedzīvotājiem. Patiesībā vispārīga piekļuve enerģijai ir priekšnoteikums tam, lai sasniegtu lielāko daļu TAM: piekļuve uzticamai enerģijai par stabilu cenu, īpaši elektroenerģijai, ir viens no nabadzības izskaušanas virzītājspēkiem; tā ir svarīga veselības, izglītības, lauksaimniecības un ekonomikas attīstībai. Šīs ir problēmas, kurām vajadzīgi inovatīvi risinājumi, un pastāv daudz pozitīvu iespēju, ko var nodrošināt, īstenojot attīstības un sadarbības stratēģijas, kuru mērķis ir samazināt klimata pārmaiņu radītos riskus, un veicot ieguldījumus ilgtspējīgā attīstībā.

Piemēram, Subsahāras Āfrikā mazāk nekā 30 % iedzīvotāju ir piekļuve elektrotīkliem, un tiem, kuriem šī piekļuve ir, bieži vien tas nav uzticams enerģijas avots, jo pārāk bieži notiek elektrības padeves pārtraukumi un traucējumi, un tie ir ilgstoši. Daudzās citās jaunattīstības valstīs ir līdzīga situācija, un tai ir liela ietekme uz sociālo un ekonomisko attīstību un īpaši uz TAM sasniegšanu.

Pēdējos gadu desmitos ir bijušas ļoti lielas naftas cenu atšķirības. Tam bija milzīga ietekme uz nestabilām un jaunattīstības valstīm, īpaši tām, kuras ir lielā mērā atkarīgas no naftas, un vēl jo vairāk gadījumos, kad uzticamu elektroenerģijas piegāžu daļēja trūkuma dēļ būtiska nozīme ir ģeneratoriem, kurus darbina ar degvielu. Visbeidzot, uzticamu elektroenerģijas piegāžu trūkuma dēļ par kurināmo ēdiena gatavošanai pēc noklusējuma kļūst ogles, kā rezultātā rodas vispārīgas veselības problēmas un tiek iznīcināti meži.

Tomēr jāņem vērā, ka daudzi apgabali jaunattīstības valstīs ir ideāli piemēroti, lai izstrādātu atjaunojamu enerģiju, tostarp hidroenerģiju, vēja, fotoelementu elektroenerģiju un koncentrētu saules enerģiju. Tas iespējams tāpēc, ka ir pieejami ļoti labvēlīgi dabas resursi (ūdens, saules gaisma). Turklāt tur, kur enerģētikas infrastruktūra nav pieejama un atjaunojamās enerģijas risinājumus var nodrošināt, neizmantojot tīklu, ir iespējams samazināt kopējās izmaksas.

[25] Lai uzlabotu mežu pārvaldību partnervalstīs, ļoti svarīgs ir darbs, kas pašlaik norit *UNFCCC* emisiju samazināšanā no mežu platībām, īpaši apvienojumā ar tādām iniciatīvām kā ES mežu tiesību aktu piemērošana, mežu pārvaldība un tirdzniecība (*FLEGT*).

Veicot ieguldījumus konkurētspējīgos vietējos atjaunojamas enerģijas avotos lielā daļā jaunattīstības valstu, daudzējādā ziņā ir iespējams apiet veselu tehnoloģijas paaudzi. Turklāt, ieviešot modernus enerģijas ražošanas un sadales risinājumus, būtu iespējami svarīgi energoefektivitātes ieguvumi. Ar modernu tehnoloģiju var panākt siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisiju būtisku samazinājumu un ievērojami uzlabot vietējos vides apstākļus. Pēdējā minētajā jomā Eiropai var būt svarīga loma zinātības nodrošināšanā. Ja infrastruktūra ir izveidota, esošo iekārtu modernizācija un to savstarpēja savienošana var nodrošināt plašāku piekļuvi enerģijai.

Apvienojot ES attīstību, kas ietver augsta riska ieguldījumus, ar iepriekšminētajā Kopenhāgenas konferencē piešķirto tūlītējo finansējumu, lai veicinātu ieguldījumus atjaunojamos elektroenerģijas avotos jaunattīstības valstīs, var gūt lēcienveidīgus panākumus ilgtspējīgas enerģijas nodrošināšanā pasaules nabadzīgākajām valstīm. Atjaunojamu enerģijas avotu apgūšana šajās valstīs, īpaši vismazāk attīstītajās valstīs, nodrošina ļoti svarīgu papildu priekšrocību attīstībai, samazinot šo valstu atkarību un neaizsargātību pret lielām naftas cenu svārstībām.

ES ir ļoti labi sagatavota šīs palīdzības sniegšanai. Tā ir vadošā atjaunojamās enerģijas tehnoloģiju radītāja. Eiropai ir vislielākā pieredze tādu juridisko un administratīvo pasākumu īstenošanā, kas ir vajadzīgi, lai veicinātu ieguldījumus atjaunojamā enerģijā; vēl viens iemesls — tā ir vienīgais reģions pasaulē, kur visām dalībvalstīm ir juridiski saistoši mērķi. ES ir apņēmusies līdz 2020. gadam apmierināt 20 % no savām enerģijas vajadzībām, izmantojot atjaunojamus enerģijas avotus.

Visbeidzot, lai veiktu ieguldījumus enerģijas jomā, *per se* nav vajadzīga būtiska palīdzība, kas saistīta ar dotācijām. Tas ir svarīgi, jo ar attīstības finansējumu vien nekad nebūs iespējams veikt simtiem miljardu euro ieguldījumus, kas ir vajadzīgi, lai ikvienam iedzīvotājam nodrošinātu drošu elektroapgādi. Principā šādi ieguldījumi var būt patiesi ienesīgi. Tāpēc šajā nozarē ES budžeta līdzsvarošanu ar līdzekļu devēju un finanšu iestāžu resursiem, tostarp privātā sektora līdzekļiem, būtu vieglāk panākt nekā citās nozarēs.

Tādējādi ir jāapsver, vai ES un jaunattīstības valstīm un/vai reģionālajiem grupējumiem būtu kopīgi jārīkojas pašreizējo partnerību ietvaros, lai izveidotu konkrētas **kopīgās programmas, ar kuru palīdzību pakāpeniski var nodrošināt ilgtspējīgu enerģiju visiem iedzīvotājiem**.

Šādām programmām, kas saistītas ar augsta riska ES ieguldījumiem attīstībā un finansējumu klimata pārmaiņu radīto seku novēršanai un kurās piedalās ES un jaunattīstības valstis, enerģētikas nozare un ES finanšu iestādes, varētu izvirzīt mērķi noteikt kopīgo pasākumu grafiku, un tajās varētu iekļaut reformas valstīs ar zemu ienākumu līmeni — gan attiecībā uz ieguldījumu aizsardzību un nodokļiem, gan reģionālo sadarbību elektroenerģijas jomā. Tās būtu jābalsta uz pašreizējiem pasākumiem, ko veic partnerību ietvaros enerģētikas jomā, piemēram, ES un Āfrikas partnerībā enerģētikas jomā. Pasākumiem atjaunojamās enerģijas nozarē var būt svarīga nozīme, lai rastu risinājumu jaunattīstības valstu enerģijas vajadzību apmierināšanai, bet tie ir nevainojami jāintegrē plašākā enerģētikas politikā, kas aptver, piemēram, energoefektivitāti, tīklus un infrastruktūru un nodrošina efektīvas piegādes un citu, "tradicionālāku" enerģijas avotu attīstību. Šajā sadarbībā jābūt iespējamām iesaistīties līdzekļu devējiem ārpus ES un starptautiskām iestādēm, un tā *inter alia* varētu pievērsties šādām jomām.

- Finansējums. Nesenās finanšu krīzes apstākļos atjaunojamās enerģijas projektu izstrādātājiem bija grūti nodrošināt komerciālu finansējumu ES, kur pastāv atjaunojamai

enerģijai labvēlīgs administratīvais un tiesiskais regulējums. Jaunattīstības valstīs, kur nav šādu administratīvo un juridisko noteikumu, ir praktiski neiespējami nodrošinātu finansējumu riskantākiem projektiem.

- Stabili regulatīvie un administratīvie noteikumi. Ja nebūs stabilu un prognozējamu noteikumu, kuri padara iespējamus un stimulē privātu uzņēmumu ieguldījumus, tie netiks veikti, pat ja būs izveidoti piemēroti finanšu instrumenti. Tas attiecas uz jautājumiem, kas saistīti ar tīklu, nodokļiem, uzņēmējdarbības tiesībām un plānošanas noteikumiem. Vajadzīgi arī juridiskie noteikumi, kas pieļauj atklātu konkurenci elektroenerģijas tirgos, lai nodrošinātu tās piegādi klientiem. Tāpat arī ir vajadzīgi skaidri, taisnīgi un efektīvi normatīvie noteikumi, lai nodrošinātu izmaksu atgūšanu un patērētāju aizsardzību.

- Tehniskās zināšanas, izglītība un mācības. Daudzviet jaunattīstības valstīs ir neatbilstošs tehnisko mācību nodrošinājums, vai arī tā nemaz nav. Bez kvalificēta darbaspēka — sākot ar elektroinženieriem un beidzot ar amatniekiem — nebūs iespējams pilnībā izmantot atjaunojamās enerģijas potenciālu. Darbavietu radīšana ir svarīgs ieguvums, ko sniedz šāda attīstība, bet mācības un zināšanu apgūšana prasīs patiesas pūles.

- Reģionālie tirgi. Daudzos gadījumos būs svarīgi nodrošināt iespēju pārdot elektroenerģiju ārpus valsts robežām, īpaši saistībā ar lielākiem hidroenerģijas projektiem. Tam būs vajadzīgi skaidri reģionālie nolīgumi un regulējuma stabilitāte.

23.	*Kā ES varētu vislabāk rīkoties, lai atbalstītu jaunattīstības valstis to centienos nodrošināt ilgtspējīgu enerģiju visiem saviem iedzīvotājiem? Kāda loma varētu būt, piemēram, ES un Āfrikas kopīgajai programmai, lai pakāpeniski nodrošinātu ilgtspējīgu enerģiju visiem iedzīvotājiem, apvienojot finansējumu attīstībai un klimata pārmaiņu radīto seku novēršanai ar dārgākiem attīstības finanšu iestāžu aizdevumiem?*

5. LAUKSAIMNIECĪBA UN NODROŠINĀTĪBA AR PĀRTIKU

Nodrošinātība ar pārtiku joprojām ir viena no lielākajām lauku un pilsētu iedzīvotāju problēmām daudzās jaunattīstības valstīs, kur 75 % iedzīvotāju vēl arvien ir atkarīgi no lauksaimniecības. Tiek lēsts, ka lauksaimniecības ražošanai visā pasaulē jāpalielinās par 70 %, lai paēdinātu pasaules iedzīvotājus, kuru skaits pēc Apvienoto Nāciju Organizācijas domām līdz 2050. gadam palielināsies līdz 9 miljardiem. Bads ietekmē tautas attīstību, sociālo un politisko stabilitāti un jebkuras izredzes sasniegt TAM. Nesenās cenu izmaiņas pasaules pārtikas tirgos norāda uz pastāvīgu problēmu, kas īpaši skar jaunattīstības valstis, kuras importē pārtiku.

Attīstība un nodrošinātība ar pārtiku iet roku rokā; pieredze liecina, ka priekšnoteikums plašākai attīstībai un nabadzības samazināšanai ir lauksaimniecības reforma un spēja pabarot valsts iedzīvotājus. Vairums pasaules nabadzīgo un badā esošo cilvēku dzīvo lauku apgabalos, kur galvenā saimnieciskā darbība ir lauksaimniecība. Šajos apgabalos dominē maza mēroga lauksaimniecība.

Piemēram, Āfrikā maza mēroga lauksaimnieki saražo aptuveni 80 % no pārtikas, ko patērē šajā kontinentā. Tomēr lauksaimniecībai ir liels potenciāls, lai stimulētu ienākumu plašu

pieaugumu jaunattīstības valstīs; lauksaimniecības radītais IKP pieaugums līdz pat četrām reizēm efektīvāk samazina nabadzību nekā pieaugums, ko rada citas nozares[26]. Ieguldījumi pārtikas nekaitīguma nodrošināšanā, īstenojot sanitāros un fitosanitāros standartus, veicina pārtikas nekaitīgumu un cilvēku veselību. Lai nodrošinātu ilgtspējīgu lauksaimniecību un veicinātu pārtikas uzturvērtības atbilstību, svarīga ir arī bioloģiskās daudzveidības aizsardzība un saistītie ekosistēmas pakalpojumi. Lauksaimniecībai ir svarīgas saiknes ar citām nozarēm, un tās izaugsmei ir vairākkārtīga ietekme uz visu ekonomiku. Turklāt labi pārvaldīta lauksaimniecība ir svarīgs faktors tādu vides problēmu mazināšanā kā mežu iznīcināšana, augsnes noārdīšanās, ūdens trūkums un klimata pārmaiņas. Pateicoties daudzveidīgām un drošām ražošanas zonām, paātrināta lauksaimnieciskā ražošana ar zemu oglekļa saturu nostiprinās arī cenu stabilitāti pasaulē.

Tādēļ saskaņota ES iniciatīva izmantot ieguldījumus iekļaujošā, intensīvākā, ilgtspējīgā un ekoloģiski efektīvā lauksaimniecībā var radīt situāciju, kurā ieguvēji ir visi — palielinās videi labvēlīga izaugsme ar zemāku emisiju līmeni un sociālā stabilitāte[27]. Lai šis darbs būtu sekmīgs, vērtību ķēdē ražošana ir jāaplūko saistībā ar atbilstošu piekļuvi finansējumam, pārstrādei un tirgiem. Šajā aspektā svarīga loma varētu būt publiskajām un privātajām partnerībām.

Mērķis nodrošināt, ka ES sadarbībai pēc būtības ir liela ietekme, īpaši attiecas uz lauksaimniecību un nodrošinātību ar pārtiku. Jo īpaši pieredze liecina, ka šī problēma ir jārisina plašākā veidā, aplūkojot visu vērtību ķēdi: pētniecība un tās saistība ar lauksaimnieku izglītību, iespējas iegūt zemi, pienācīgi mēslošanas līdzekļi, irigācijas metodes, transports līdz tirgiem, uzglabāšana, finansējums, banku pakalpojumi un apdrošināšana, kā arī pārstrādes spējas. Pētniecībai un inovācijai var būt svarīga nozīme pārtikas ražošanas tempu palielināšanā, ja to virza pieprasījums, tā ir iesaistoša un pielāgota saņēmēju vajadzībām un prioritātēm. ES ir plašas ekspertu zināšanas par ilgtspējīgu lauksaimniecību dažādos apstākļos, kā arī plaši tīkli ar jaunattīstības valstīm.

Tāpēc ES lauksaimniecība un nodrošinātība ar pārtiku jāpadara par tās spēju pārbaudījumu nodrošināt ietekmīgu sadarbību un veicināt iekļaujošu un videi labvēlīgu izaugsmi, koncentrējot centienus uz to, lai nodrošinātu, ka, piešķirot palīdzību, tiek ņemta vērā visa ražošanas ķēde. To varētu panākt, orientējot uz šo ķēdi ES programmas vai labāk un ciešāk sadarbojoties ar partnervalstīm un citiem līdzekļu devējiem nolūkā apvienot spēkus. Sadarbību partnerībā ar līdzekļu devējiem ārpus ES un starptautiskām iestādēm varētu orientēt *inter alia* uz pētniecību un inovāciju, kuru diktē pieprasījums, nozaru un vērtību ķēžu pārvaldību un reģionālajiem lauksaimniecības un pārtikas tirgiem.

Īstenojot šo visaptverošo pieeju lauksaimniecībai un nodrošinātībai ar pārtiku, būtu jāņem vērā arī uzturvērtības aspekts. Nesen gūtie zinātniskie pierādījumi liecina, ka nepietiekams uzturs kavē attīstības centienus un mazina ekonomisko izaugsmi, radot līdz 3 % IKP zaudējumu. Tas ir galvenais bērnu mirstības iemesls, un tiem, kuri izdzīvo, uztura nepietiekamība var radīt neatgriezenisku ietekmi uz garīgo un fizisko attīstību. Atrisinot uztura nepietiekamības problēmu, var panākt daudzkārtīgu ietekmi uz TAM sasniegšanu.

---

26 http://www.ifad.org/hfs/.

27 Kā uzsvērts paziņojumā "ES politikas programma jaunattīstības valstu atbalstīšanai, risinot ar pārtikas nodrošinājumu saistītās problēmas", COM (2010)127 un saistītie Padomes 2010. gada 10. maija secinājumi, kas pieejami tīmekļa vietnē http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/114357.pdf.

Visbeidzot, arī zvejniecības produktiem var būt svarīga loma gan vispārējā cīņā pret nenodrošinātību ar pārtiku, gan tās uzturvērtības dimensijā. Tādēļ ES un jaunattīstības valstis ir ieinteresētas sekmēt ilgtspējīgu zvejniecību, tostarp efektīvas pārraudzības, kontroles un uzraudzības sistēmas, un akvakultūras ilgtspējīgu attīstību. Šajā saistībā ir ļoti svarīgi zivsaimniecības partnerattiecību nolīgumi un zivsaimniecības pārvaldības reģionālās organizācijas.

24.	*Kā ES attīstības politika var dot vislielāko ieguldījumu nodrošinātības palielināšanā ar pārtiku, vienlaikus aizsargājot vides kvalitāti? Kuri politikas virzieni un programmas nodrošina vislabāko stimulu sīksaimniecību un privātā sektora ieguldījumiem lauksaimniecībā un zivsaimniecībā?*
25.	*Kādās* stratēģiskās *jomās būtu jāiesaistās ES, īpaši attiecībā uz Āfriku? Kā ES var stimulēt agroekoloģisku pieeju lauksaimniecībai, ilgtspējīgai lauksaimniecības, zvejniecības un akvakultūras intensifikācijai?*
26.	*Kā ES* vajadzētu *atbalstīt cīņu pret uztura nepietiekamību?*

6. SECINĀJUMS

Komisija ir apņēmusies turpināt ES attīstības politikas un izdevumu programmu modernizāciju, nodrošinot lielāku pievienoto vērtību, līdzekļu pareizu izlietojumu un efektivitāti. Turpinājumā šai Zaļajai grāmatai un pamatojoties uz saņemtajām atbildēm, Komisija sniegs paziņojumu par ES attīstības politikas modernizāciju, kurā *inter alia* būs ietverti arī apsvērumi par to, vai ir lietderīgi pārskatīt Eiropas konsensu attīstības jomā.